

СЛОВО БУВШОЇ ГОЛОВИ ДАРІЇ ДАРЕВИЧ НА 75 ЛІТТЮ НТШ В КАНАДІ

Відео створене 2009 р. до 60 ліття підсумувало початки повстання НТШ у Львові і продовження праці у діяспорі особливо в Канаді від 1949 р. З нагоди 75 ліття мене попросили дещо сказати про своїх 21 років головства в Товаристві, але також згадати, як я стала головою і про свою наукову працю. Говорити про майже чверть століття праці не так легко тому я пічну з особистого.

Моє членство і діяльність в НТШ в Канаді розпочалося на запрошення д-ра Володимира Мацькова, третього голови НТШ-К, коли на Загальних Зборах 1996 р. мене обрано до Управи як голову секції мистецтвознавства. Моє головство також заплянував д-р Мацьків коли захворів. Але моя співпраця з НТШ почалася десять років скоріше коли проф. Данило Струк, редактор англomовної енциклопедії з осідком в Сарселі у Франції запросив мене редагувати деякі гасла про модерне мистецтво, а відтак стати редактором мистецтва англomовної гаслової **Енциклопедії України**, яка побачила світ як **Encyclopedia of Ukraine**, vol. 3, 4, and 5. University of Toronto Press, 1986-1993.

Енциклопедію України, тематичну і гаслову українською і англійською мовами треба уважати найбільшим досягненням Наукового Товариства ім. Шевченка.

Зацікавлення мистецтвом в мене довготривале, -- від дитинства. У Вінніпезі де я виростала я була першою ученицею Катерини Антонович, бувшої студентки Української Академії Мистецтв в Києві в 1920 тих роках. Відтак я закінчила студії з мистецтва зі ступенем бакалавра Красного мистецтва. В ранніх 1980-их я зацікавилася українськими неконформістичними мистцями і після організування мандрівної виставки „Сучасні мистці з України” в 1982-83 рр. В Канаді і Америці я рішила повернутися на студії, щоб вивчати історію і критику сучасного мистецтва на Йорк університеті. 1986 р. вийшла моя перша книжка, монографія Мирона Левицького, відомого в діяспорі мистця. Докторат (Ph.D.) з історії мистецтва отримала (1991) з Лондонського університету, Вел. Британія, за тезу «Soviet Ukrainian Painting c. 1955-1978: New Currents and Undercurrents».

Понад 20 років викладала історію образотворчого мистецтва та архітектури в Університеті Йорк в Торонті (1991-2011), спочатку західньо-європейського, американського і канадського, а відтак два курси, “Аспекти української культури I і II”, з наголосом на мистецтво та архітектуру України у програмі Європейських студій. На Філософічному Факультеті Українського Вільного Університету в Мюнхені я маю статус доцента (від 2009). Окрім того я організувала виставки, була куратором 28 виставок українських мистців у Канаді, США та Англії, автором книжок і численних статей про українських мистців і мистецтво. Дослідила і написала першу статтю про мистецтво Голодомору. Остання моя стаття про мистців які зображували Голодомор “Representation of the Holodomor by Ukrainian Artists” появилася в книжці *Ukrainian Artists Depict Genocide. In Commemoration of the 90th Anniversary of the Holodomor*, виданій 2023 р. California State University Press, Fresno.

Як ми бачили на відею з 60 ліття на Загальних Зборах 20-го грудня 2000 р. коли мене вибрали на голову, рівночасно до Управи ввійшли молоді члени, а саме:

Д-р Марко Горбач, професор фізики на Університеті Йорк, як перший заступник голови, Тарас Закидальський, доктор філософії як протокольний секретар, Марко Стех, д-р укр. літератури, як імпрезовий референт, мґр. Роман Сенькусь, україніст як референт видань, всі три були редакторами англomовної енциклопедії України і мґр. Богдан Колос, учитель гайскул як скарбник, а д-р Михайло Михайлишин – референт преси. Інж. Зенон Татарський погодився були секретарем. З минулої Управи залишилися два молодші члени - мґр. Роман Журба, археолог, як архівіст і бібліотекар та Олег Романишин, доктор Еспанської літератури і редактор Гомогу України як вільний член. Зі старших членів увійшли: д-р Василь Верига, бібліотекар та історик, довголітний член Управи, як другий заступник і референт доповідей і конференцій, проф. Василь Янішевський, інженер з Університету Торонта – голова КЕД-ів, мґр. Люба Пендзей, бібліотекарка Торонтонського університету, д-р Петро Потічний, професор політології МакМастер Унівеситету, як вільний член. Між членами нової Управи було 7 молодших віком науковців та перший недавно прибулий науковець з України. Число членства в Канаді в той час нараховувало 149.

Впродовж наступних 20 років Управа НТШ стала Дирекцією коли 2003 р. ми одержали федедальний статут і „бай лавс” над яким працював адвокат Ігор

Бардин. Так ми стали згідно з вимогами уряду вибирати Board of Directors, себто Директорів. Вік нових членів постійно відмолоджувався і коли я відійшла 2022 р. то в Дирекції було дві докторантки, а головування перейшло до д-р Марти Дичок, професора історії і політології Університету Вестерн, було 5 членів-науковців з України.

Впродовж майже чверть століття змінився світ і зросла технологія. Змінилися засоби комунікації з Дирекцією і всіма членами. Спочатку комунікація з членами Дирекції і Осередковими була телефоном, зв'язок зі всіма членами від Тихого Океану до Атлантийського звичайною поштою і телефонами. Щоб краще запізнати членів і відновити працю Осередку я відвідала Оттаву, Монреаль і Едмонтон. Особистий зв'язок з членами не заступимий!

Тепер з доступом до найновішої технології цей засіб занепадає.

Від 2004 року Дирекція користується інтернетним зв'язком який впровадив м'р. Роман Журба, а від 2007 року вдержує інтернетну сторінку НТШ (ntsh.ca). Відеозаписи доповідей спочатку робив Филип Розлин, а відтак інж. Олесь Дольницький який довгі роки не тільки робив відео-записи в Торонті, але також редагував і поміщував їх на Ютюб каналі НТШ. На нашій Ютюб каналі можна знайти більшість доповідей і конференцій з Торонта, Едмонтону та Монреалю вийшовши на вебсторінку НТШ. Відомості про Товариство також можна знайти на різних соц- мережах.

Коли 2020 року в березні проголошено епідемію коронавіруса Дирекція перейшла на плятформу ЗУМ. Запляновані доповіді продовжувалися використовуючи формат зумвебінарів. Перші зум доповіді відбулися в Едмонтоні 22-го квітня та 15-го травня в Торонті. В листопаді до віртуальних доповідей долучився Осередок в Монреалі. Відкрилися нові можливості – запрошувати доповідачів з Америки, Європи та України оскільки їх участь була необмежена до їх фізичної присутності в даному просторі.

Дворічні Загальні Збори вперше відбулися на зум 22 червня 2020 р. з участю 48 членів з цілої Канади. Зумзборами успішно провадила проф. Анна Ференц, декан Факультету Музики в Унів. Wilfrid Laurier у Ватерлу в Онтаріо.

Як всі знаємо традиційно найбільше зусилля Товариство вкладало і далі продовжує вкладати в організуванні наукових доповідей та конференції для членів і громадянства які дають нагоду для інтелектуального спілкування українською мовою на різні теми. Згідно з моїм підрахунком від 2001 до 2018 р. відбулося **290** доповідей. З того в Торонті **177**, Монреалі **40**, Едмонтоні від 2008 - **62** та Оттаві **11**.

Варто згадати бодай деякі з найновіших. Шевченківську доповідь д-ра Бороня яку зорганізувала м-р Таню Джулинська з рамени Дирекція в Едмонтоні, Вінніпезі, Торонті, Оттава. В Монрелі не відбулася через проголошення епідемії в березні 2020 р.

Найбільше слухачів на інтернеті (тисячі) притягнула доповідь м-р. Романа Ващука, бувшого посла Канади в Україні яка відбулася на зум 22 жовтня 2020 р. на тему „Вибачайте, якщо щось було не так. Західня підтримка реформ в Україні 2014-2020 рр.”

Дуже успішною була доповідь спільна з УКДДЦ 17 жовня 2021 ЖІНКИ РАВЕНСБРЮКУ: Дослідження та документування українських жертв концентраційного табору Равенсбрюк

Нова Управа а відтак Дирекція старалися навязати співпрацю з іншим українськими науковими установами такими як УВАН, КІУС, УКДДЦ, Центр П. Яцика при Торонтонському університеті, Освітній Центр Вивчення Голодомору при КІУС в Університеті Альберти, з бюро в Торонті. Ми також старалися вийти поза традиційні рамки праці на терені української громади, співпрацюючи з НТШ Америки та іншими науковими установами і разом зробили перші спроби зорганізувати сесії на конференціях, організованих неукраїнськими науковими установами як на приклад:

На запрошення д-р Лариси Онишкевич, голови НТШ-Америци, проф. Д. Даревич і проф. В. Ісаїв взяли участь у круглому столі "Ukrainian Famine of 1933: Common Reflections in the Arts, Archives, and Society" зорганізованому НТШ-А на 30-тій конференції "Association for the Study of Nationalities", що відбулася 3-5-го квітня 2003 року в Колумбійському університеті у Нью Йорку.

20-го листопада 2003 року в програмі 35-го З'їзду "American Association for the Advancement of Slavic Studies" (AAASS), що відбувся в Торонті вперше

була сесія, зголошена НТШ-К. Сесію на тему “Ukrainian Arts in the Post Communist Decade” організували спільно голови НТШ-К (Дарія Даревич) та НТШ-А (д-р Лариса Онишкевич), а всі 4 доповідачі, двох коментаторів та предсідник були членами НТШ Канади або Америки.

Від початків Товариство об’єднувало і продовжує об’єднувати науковців всіх ділянок науки (дійсних членів і членів кореспондентів) та гуртує прихильників української науки, людей з вищою освітою готових підтримувати науку (звичайних членів).

Видання

Товариство продовжувало видавати збірники і монографії, але з часом з огляду на брак можливостей редагувати та розповсюджувати видання ми перейшли головно на надання субсидії на видання наукових праць в сумі до \$5,000 річно. Від 2004 до 2022 р. вийшло **20** книжок.

Тут варто згадати, що Осередок в Едмонтоні продовжує видавати збірники. Разом видано 10 *Західньоканадських Збірників*. Останні 3 вийшли тільки електронно, але скани всіх є доступні на мережі.

На внесок Загальних Зборів від 2014 року Товариство надає дослідчі стипендії для написання статей до історії укр. громади в Канаді у сумі до \$5,000. Від 2014 р. до 2022 видано **10** стипендій. Всі ці ініціативи продовжуються.

Дирекція щорічно видає *Бюлетень НТШ* де подає підсумки діяльності за рік. Скани всіх можна знайти на вебсторінці.

З ініціативи проф. Марксима Тарнавського Товариство фірмує дуже цікаве та успішне видання - *Журнал перекладів /Journal of Translation*.

Вже 75 літ Товариство плекає українську мову тому майже всі доповіді і конференції відбуваються українською мовою.

Ми стараємося плекати українську термінологію і протистояти русифікації та англізації мови. Стараємося плекати традиційну академічну термінологію

НТШ, як наприклад „доповідь” (а не лекція), „імпреза” (а не подія), „добровольці”,(а не волонтери). Сходини дирекції, протоколи, звіти і повідомлення пишемо українською згідно і стараємося дотримуватися харківського правопису.

Спочатком 2019 р. Товариство мало 246 членів розкинутих від Вікторії до Галіфаксу. Більшість членів закінчила студії в Університетах Канади та Америки і працюють за професією. 82 членів були чи є професорами канадських університетів або працюють в дослідчих інститутах таких як КІУС. Маємо около 50 членів, що родилися в Україні і порівняно недавно емігрували до Канади. Деякі з них кінчали вищі студії вже в Канаді чи Америці, деякі є ще студентами або працюють у наукових установах (20), деякі приїхали вже в старшому віці і не є затруннені фахово. Студентів докторантів було 8.

Харитативне число ми одержали 1 січня 2012 р. Над ним працював проф. Микола Держко, адвокат, член Дирекції і наш правничий дорадник. Він також опрацював оновлений текст Федерального статуту „бай-лавс” зробивши це без фінансової винагороди. Це один з прикладів жертвенної добровольчої праці членів Дирекції. А їх є безліч і включає підготовку фінансових звітів які робить мґр. Таня Джулинська, наш фінансовий референт.

Співпраця з НТШ України почалася з відновленням матірнього НТШ 1989 і продовжується по сьогодні. Особливо треба згадати відвідини і співпрацю з д-р Лідєю Бойчишин, заступницею голови НТШ -У. Д-р Юрій Ковалів зі Львова допоміг узгіднити видання НТШ-К на рівні діаспори. Співпраця з виданням Енцикопедії дійсних членів НТШ в світі сповідльнилася з початком війни.

З ініціативи членів НТШ Юрія Даревича та Олега Сергієнка при НТШ в Торонті повстало Літературно-мистецьке Обє'днання „Слово”, яке очолив проф. Ю. Даревич. Метою „Слова” було популяризувати в Торонті і його околицях україномовну літературну, творчість авторів з Канади, України та інших країн, ширити відомості про українських письменників та читання їх творів. Перший вечір відбувся 10-го жовтня 2008 року. Разом відбулося 23

успішних вечорів українського письменства, де відмічено класиків української літератури, канадських та інших діаспорних письменників, як також сучасних письменників з України. 22-го листопада 2013 року відбулося зворушливе читання драми *Голод* нью-йоркського письменника Богдана Бойчука.

Подивугідним треба уважати, що вся діяльність НТШ в Канаді вже понад 75 років була виконана без винагороди, на добровільній базі численних відданих членів Товариства.

На порозі свого 75-річчя НТШ в Канаді продовжує виконувати особливу функцію – воно гуртує науковців різних ділянок і дає їм можливість висвітлювати інтелектуальні позиції з питань минулих та сучасних проблем української та світової науки.

Наукове Товариства ім. Шевченка продовжує плекати середовище для повноцінного розвитку української громади в Канаді, підтримувати науку в українській громаді в Канаді, ширити відомості про українців та Україну серед канадських громадян, вдержувати форум для згуртування і співдії українських науковців у Канаді.

На кінець хочу подякувати всім бувшим і теперішнім членам Дирекції за їхню віддану і товариську співпрацю впродовж понад 20 років. Подяка Пластовій Станиці яка від 2015 року дає приміщення для нашого архіву і бібліотеки. Велике спасибі Українському Культурному Центрові за початкову фінансову підтримку доповідей в Старому Млині і спеціальна подяка **Фундації Будучність** за фінансування наших доповідей і конференції у приміщеннях Старого Млина. Від травня 2017 р. Особливо хочу подякувати мґр. Р. Медикові, голові, і д-р О. Романишинові, членові Дирекції, як також д-р Наді Герелюк, членкині **ФБ**.

Дякую всім членам і приятелям які своєю присутністю на доповідях, конференціях, сумпозіумах і круглих столах та жертвенністю підтримували нашу працю впродовж 75 років.

Дарія Даревич, буваша голова НТШ-К